

Ecovem pripovedništvu, ampak tudi kot izrecno teoretično izražene, je v predavanju na konferenci v Forliju februarja leta 1999 avtor govoril o metanarativnosti, dialoščnosti, dvojnem kodiranju in o medbesedilni ironiji. Pri tem opozarja na vrsto primerov, kjer je bila medbesedilna ironija povsem nezavedno sprožena z njegove strani in so zato številni v romanu *Foucaultovo nihalo* brali Michela Foucaulta, E. M. Forsterja ali C. Baudelaira. Še en dokaz več, da je medbesedilna ironija pogojena s širino bralčevega besedilnega opusa. V poglavju Poetika in mi ponovno v esejizirani govorici Eco razmišlja, kako večina razprav o književnosti teži k istemu izhodišču, k Aristotelu. *Poetiko* imenuje kot prvo pojavitev estetike recepcije, v njej pa naj bi po Ecovem mnenju spoznanje še vedno iskale moderne teorije. Čeprav se je avtor že v prejšnjih prispevkih po literarne primere

vračal tudi k svojemu literarnemu delu, vendar le ne tako natančno, kot to stori v poglavju Kako pišem. V njem predstavi genezo svojih romanov *Ime rože*, *Foucaultovo nihalo*, *Otok prejšnjega dne* in *Baudolino* ter bralcu prikaže svoje literarno udejstvovanje kot zahteven proces, ki zahteva veliko napora in še več časa.

S samokritičnim pogledom na lastno pisateljsko dejavnost in hkrati kritičnim pomislekom zoper literate, ki zatrjujejo, da pišejo samo zase, je Umberto Eco zaokrožil izbor svojih 18 tematsko različnih premišljevanj o literarnem ustvarjanju.

Anita Laznik
Šolski center Celje, Poklicna in tehniška
elektro in kemijska šola
anita.laznik@guest.arnes.si

Mirjam Beranek (ur.): Priročni slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005. XVI + 904 str. — Mirjam Beranek (ur.): Priročni e-slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005. CD-ROM.

Cankarjeva založba je leta 2002 izdala *Veliki slovar tujk* (ur. Miloš Tavzes in Gregor Adlešič, XVI + 1303 str.), ki je bil zamišljen kot posodobljen nadomestek za velikokrat ponatisnjeni *Slovar tujk* Franceta Verbinca iz leta 1968. Po podatkih na spletni strani <http://www.emka.si> je bilo do novembra 2005 prodanih že več kot 25.000 izvodov *Velikega slovarja tujk* (dalje: VST), zato založniška odločitev za izdajo slovarja v zmanjšanem obsegu (v knjižni in elektronski obliki) vsaj z ekonomskega vidika najbrž ni bila posebej težka. V uvodu k obema izdajama lahko preberemo, da sta nastali kot vmesna faza pri pripravi »na morebitno dopolnjeno izdajo« VST, pri čemer so bile upoštevane nekatere želje in pripombe, ki so jih uporabniki posredovali prek spletne strani Cankarjeve založbe. Sledila je založniška odločitev, da se pripravi

t. i. priročna različica slovarja, ki naj bi bila čim bolj splošno usmerjena ter bi vsebovala tujke in izposojenke iz vsakdanjega življenja, pri čemer bi se obseg glede na VST zmanjšal za približno 30 odstotkov. Za izbor gradiva je bil oblikovan sistem, po katerem bi bila subjektivna presoja o izločanju ali ohranjanju slovarskih sestavkov le malokrat potrebna; po mehanskem sistemu je bila tako izločena večina:

- geselskih podiztočnic, ki so jasne oz. očitne izpeljave osnovnega gesla;
- pridevnikov na -ski/-ški;
- glagolov, ki imajo ustreznico v samostalnikih;
- predpon ali pripon, ki so jasno izražene znotraj samih geselskih iztočnic;
- gesel, katerih razlaga se je izkazala za pretirano strokovno ali nerazumljivo;

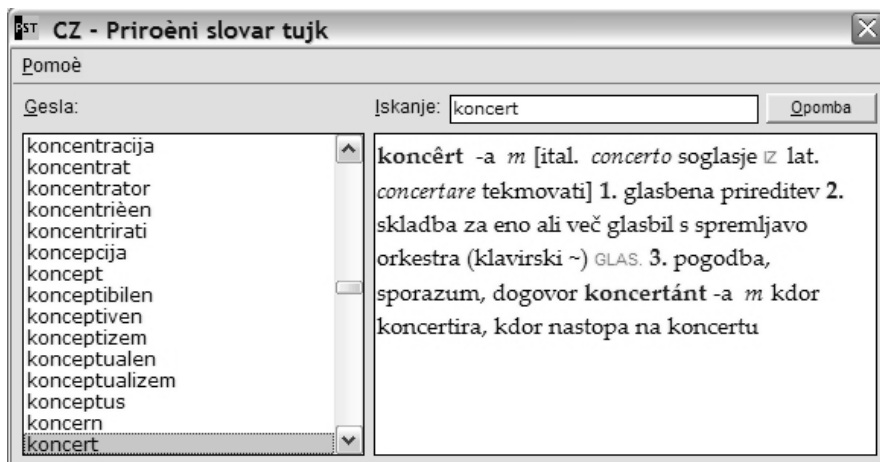
- gesel, katerih razlaga je uporabnika usmerjala k drugim geslom (npr. swing gl. swing);
- specialističnih gesel s področja tehničnih ved, kot so medicina, biologija, kemija, fizika, geologija ipd.;
- gesel z razlago o strokovnjaku z določenega področja, kadar je ustrezno razloženo geslo o tem strokovnem področju (npr. biolog – biologija);
- gesel z razlago o pripadnikih določene ideologije/filozofske smeri ipd., kadar je ustrezno razloženo geslo o tej ideologiji/filozofski smeri ipd. (npr. heideggerjanec – heideggerjanstvo). (Str. VI.)

Priročni slovar tujk (dalje: *PST*) je bil izdelan po gradivu za *VST*, po navedbah na ovitku pa naj bi vseboval več kot 30.000 gesel in več kot 26.000 podgesel (v *VST* naj bi bilo več kot 45.000 gesel in več kot 40.000 podgesel); natisnjen je na papirju manjšega formata, opuščen je dvobarvni tisk, prav tako so pri iztočnicah opuščeni rezaji, ki so bili v *VST* predvideni kot pomoč pri skrajševanju razlag za zloženke in sestavljenke. Na začetku slovarja je kratek **Uvod**, kjer so pojasnjene odločitve za izdajo slovarja v priročnejši obliki in našteti kriteriji za izločanje gesel. Sledijo še **Navodila za rabo** in **Viri**. Slovarsko besedilo je tiskano v dveh obojestransko poravnanih stolpcih, za hitrejšo orientacijo po slovarju je ob zunanjem robu strani natisnjen abecednik. Iztočnice so, enako kot v *VST*, opremljene z naglasom (kjer ne gre za citatne besede ali zveze), slovničnimi podatki, izgovorjavo, etimologijo, razlagami, področnimi oznakami in morebitnimi sinonimi. Na koncu slovarja sta še razdelka **Simboli, kratice in krajšave** ter **Kratice v slovarju**, v nasprotju z *VST* pa je izpuščen razdelek **Reki, citati in fraze**.

Priročni e-slovar tujk (dalje: *ePST*) je po številu gesel enak knjižni izdaji. CD-ROM-u je priložena zgibanka, kjer sta razdelka **Uvod** in **Navodila za rabo** enaka kot v knjižni izdaji, dodana pa so navodila za namestitev oz. odstranitev programa, navodila za delo s programom ter opis zahtevane strojne in programske opreme. Cankarjeva založba je izdelavo pregledovalnika za slovar zaupala družbi Ascent sistemske integracije, d. o. o., iz Ljubljane, ki nima referenc niti pri izdajanju slo-

varjev ali leksikonov v elektronski obliki niti na področju jezikovnih tehnologij (gl. <http://bart.ascent.si/ASCENT/splosno/reference.asp>). Namestitev pregledovalnika in podatkovne baze je sicer preprosta (pregledovalnik je bil preizkušen pod operacijskim sistemom Microsoft Windows XP), a uporabnika že ob prvem zagonu zmoti napis **Priročni slovar tujk** v naslovni vrstici, prav tako je napačno kodiranje znakov v (edinem) meniju **Pomoč** in v okencu z geslovníkom na levi strani pregledovalnika. V meniju lahko uporabnik izbere možnost, da je okno s slovarjem vedno nad drugimi okni, odpre spiska **Simboli, kratice in krajšave** ter **Kratice v slovarju**, v izbiri **O programu** pa izve samo, da gre za verzijo 1.0 *ePST* in da naj bi bilo več podatkov mogoče dobiti na internetnem naslovu <http://www.emka.si>. Okno, v katerem se odpre pregledovalnik, ima dve večji polji (kot kaže **Slika 1** na naslednji strani): na levi je geslovník, na desni pa se izpisuje vsebina izbrane ga gesla. Geslo je mogoče izbrati neposredno iz geslovníka ali pa ga vnesti v iskalno polje, ki je nad poljem z vsebino. Iztočnice, podiztočnice, številčne oznake za pomen in črkovne oznake za podpomene se izpišejo v modri barvi, področne oznake so v kapitelkah rdeče barve, drugo geselsko besedilo pa je v črni barvi.

Pregledovalnik omogoča tudi dodajanje opomb, ki se shranijo na trdi disk v tekstovno datoteko, in sicer v obliki <geslo:15124> dodano geslo – v VST ni, a to uporabniku nič ne koristi, ker gesla z opombami v spisku ne dobijo nobene oznake (npr. izpis v drugi barvi, zvezdica, samodejno odpiranje okna z opombo ob izbiri takega gesla), niti ni omogočeno iskanje po vsebini opomb – to pomeni, da so opombe izgubljene, če si uporabnik sproti ne zapisuje, h katerim geslom jih je dodal. Pri opombah je morda zanimivo le to, da omogočajo štetje gesel – *žurnalizem*, zadnje geslo v slovarju, dobi v opombi zaporedno številko 29717. Pregledovalnik ima še nekaj lastnosti, ki jih v letu 2005 res ne bi več pričakovali: oknu ni mogoče spreminjati velikosti, ni ga mogoče pomanjšati v opravilno vrstico, ni mogoče spremeniti razmerja med poljem z geslovníkom in poljem z vsebino, ni mogoče spremeniti velikosti, barve ali vrste

Slika 1: Geslo koncert v Priročnem e-slovarju tujk.

pisave, ni omogočeno iskanje po razlagah, oznakah ali drugih elementih znotraj gesel, niti ni omogočeno iskanje z nadomestnimi znaki; prav tako ni urejeno iskanje po spiskih simbolov in kratic, zato se je po njiju mogoče premikati samo z miško ali s smernimi tipkami. Zaradi omejenih zmožnosti pregledovalnika *ePST* nima nobenih prednosti pred knjižno izdajo, le cenejši je; slovenski uporabniki, ki lahko že več kot deset let uporabljajo različne slovarske zbirke z zelo zmogljivim pregledovalnikom ASP podjetja Amebis, d. o. o., iz Kamnika, pa bodo upravičeno nezadovoljni.

Za boljšo predstavbo o obsegu in vsebini *PST* (oziroma *ePST*) sta bili primerjalno pregledani dve skupini iztočnic iz *VST*. Prvo skupino sestavlja prvih deset polnopomenskih iztočnic pri vsaki tretji črki v *VST*; od izhodiščnih 100 iztočnic je v (*e*)*PST* ohranjenih 72 (A: 6, Č: 10, F: 10, I: 6, L: 8, O: 8, R: 8, T: 7, W: 4, Z: 5). V kontrolni skupini je 20 iztočnic (kriterij: prva polnopomenska iztočnica na vsaki 60. strani *VST*), od katerih je v *PST* ohranjenih 14, kar potrjuje navedbo iz uvoda, da je obseg zmanjšan za približno 30 odstotkov (pri osnovnem vzorcu za 28, pri kontrolnem pa natančno za 30 odstotkov). Za ohranjena gesla iz obeh skupin je bila preverjena pogostnost po *Korpusu slovenskega jezika FIDA*: iz prve skupine iztočnic je v korpusu potrjenih 24, iz kontrolne skupine pa 7

iztočnic. Med potrjenimi iztočnicami, ki imajo v korpusu več kot 50 zadetkov, so čaj (3.082), čakra (397), dramaturg (233), fosfat (202), konformen (51), oaza (570), obdukcija (459), obelisk (167) in rabat (80); večinoma sodijo v splošni jezik in so – z izjemo čake – obdelane že v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Na drugi strani so iztočnice z manj kot 10 pojavitvami v korpusu: bikomponenten (1), aak (2), čačača (6), čaka (4), fabliau (3), iatrogen (3), labanotacija (2), labarum (1), la belle époque (1), rabdomantija (1), spinel (8), zaibatsu (1) in zakramental (3). Verjetnost, da bo uporabnik naletel na takšne iztočnice v »vsakdanjih okoliščinah«, je zelo majhna, zato primerjava s korpusom *FIDA* jasno kaže, da za zmanjšanje slovarskega obsega ni bil izbran optimalen sistem.

Analiza je pokazala, da *PST* vsebuje na eni strani zelo splošno in pogosto rabljeno besedje, na drugi pa besedje, ki se v slovenskih besedilih rabi izredno redko. Po načelih sodobne leksikografije sodi besedje iz prve skupine v splošne slovarje, besedje iz druge skupine, ki ni toliko specializirano, da bi se uvrstilo v terminološke slovarje, pa je mogoče obdelati v slovarju manj znanih besed.

Na Slovenskem bo pri razumevanju in uporabi leksikografskih priročnikov potreben bistven premik, da bo namesto dojemanja jezika zgolj v okviru domače (dobro, pravilno) proti

tuje (slabo, napačno) pri uvrščanju besed v slovarje in pri določanju njihovih pomenov postala odločilna raba. Slovarji tujk, kot jih poznamo pri nas, danes niso več aktualni; za uporabnike, ki jih zanima izvor besed, so na voljo etimološki slovarji, podatke o izvoru besed pa je mogoče vključiti tudi v splošni enojezični slovar večjega obsega. Vsekakor

bo moralo splošno rabljeno besedje, ki ga precej najdemo tudi v *PST*, čim prej dobiti primerno leksikografsko obdelavo v novem splošnem slovarju slovenskega jezika.

Nanika Holz
samostojna leksikografka, Ljubljana
nanika.holz@guest.arnes.si

Silva Kastelic, Nataša Pirih Svetina in Mojca Kotnik:
Slovenščina v bolnišnici: učbenik za učenje slovenščine kot tujega jezika na začetni stopnji (A1, A2) za zdravstvene delavce.
Ljubljana: Srednja zdravstvena šola, 2005. 135 str.

Da ne bo pomote – slovenščina ni bolna. Pravzaprav izgleda, da ni samo zdrava, ampak celo zelo vitalna, na kar med drugim kažejo na primer številne leposlovne izdaje v slovenščini (zaradi katerih se nemalokrat sliši floskulo »Slovenci smo narod pesnikov«) pa polikana in sproščena slovenščina na mnogih radijskih postajah in televizijskih programih, uradna v slovenskem in evropskem parlamentu, živahna na slovenskih ulicah, z glasbo podprta na nogometnih tekmah in tudi včasih nekoliko obotavljajoča, z različnimi naglasi obogatena slovenščina tistih, ki jim ta jezik ni prvi jezik. Časi, ko bi se slednja izjava brala ironično, so zagotovo mimo, saj je v okviru evropskega povezovanja večjezikovnost posameznika ne le posledica globalizacije in nujno zlo odprtih mej, ampak celo ena izmed vrhovnih vrednot.

V današnji družbeni realnosti tako slovensko-govoreči tujci niso (več) samo dediščina bratstva in enotnosti na Balkanu, ampak tudi posledica osamosvojitve Slovenije in vključevanja v evropske integracije od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja, povečevanje njihovega števila pa gotovo ni v pomoč prevečkrat izrečenim trditvam o eksotičnosti majhne Slovenije in njenega dvojninskega jezika. Jezikovna realnost je v resnici precej manj

romantična, a spodbudna in zato za slovence še bolj zavezujoča.

Eden od rezultatov strokovnega dela, ki upošteva položaj slovenščine in jezikovnih potreb v »novi Evropi«, je tudi predstavljeni učbenik *Slovenščina v bolnišnici*, ki je nastal na pobudo Evropske unije in Sveta Evrope v okviru evropskega jezikovnega projekta *Leonardo da Vinci – Zdravi jeziki (Healthy Languages)*. Pod vodstvom salzburške ustanove Berufsförderungsinstitut, ki se ukvarja z razvojem poklicnega izobraževanja in strokovnega jezika za različna poklicna področja, in v sodelovanju petih članic partneric iz Slovenije (Srednja zdravstvena šola Ljubljana), Italije (Alpha & Beta, Bolzano), Češke (Eurostaff, Praga), Avstrije (Volkshochschule, Stuttgart) in Velike Britanije (Newham College of further Education, London) je nastal komplet učnega gradiva v petih jezikih. Ta poleg učbenikov (*Slovenščina v bolnišnici*, *Italiano in ospedale*, *Čeština pro zdravotníky*, *Im Krankenhaus*, *English in hospital*) zajema tudi zgoščenko s petjezičnim slovarčkom strokovnih izrazov in obrazcem sprejemne dokumentacije zdravstvene nege v vseh petih jezikih. Projekt in sodelavce je v poročilu *Evropski jezikovni projekt Zdravi jeziki*